

Особливості вивчення творчості Наталени Королевої під час гурткової роботи в середніх закладах освіти

Кос Анастасія Ігорівна¹, Мафтин Наталія Василівна²

Опубліковано	Секція	УДК
01.06.2025	Освіта/Педагогіка	821.161.2.09

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15653122>

Анотація. У статті розглядаються інтерактивні методи і підходи викладання біографічних відомостей та творчої спадщини Наталени Королевої під час гурткової роботи в середніх закладах освіти. Розглянуто і запропоновано модерні підходи до аналізу літературного доробку письменниці й зацікавлення учнів до опрацювання інформації та аналізу наукових джерел. Акцентується увага на підходах активного навчання школярів, які є важливими у процесі формування літературної компетентності здобувачів освіти. Окреслено особливості прози Наталени Королевої, яка поєднує багатозаровість мистецьких образів, символів та філософських рефлексій, що натомість потребують застосування методів, які сприятимуть ініціативному залученню учнів до творчого осмислення тексту. Стаття містить теоретичну та практичну цінність, дослідження буде корисним і пізнавальним в прикладній діяльності педагогів та дослідників творчості Н. Королевої.

Ключові слова: урок, виховний потенціал, українська література, метод, гурткова робота, інтерактивні підходи, творчі завдання, сучасні технології.

Features of Studying the Works of Natalena Koroleva During Group-Based Activities in Secondary Education

Annotation. This article explores interactive strategies and pedagogical approaches for teaching the biography and prose of Natalena Koroleva within group-based settings in secondary education. It integrates traditional didactic techniques with contemporary interactive methodologies to support a deeper understanding of Koroleva's multifaceted literary legacy. Emphasis is placed on cultivating students' capacity for independent interpretation, critical analysis, and contextual reading of literary texts, particularly through active engagement with the symbolic and philosophical dimensions of her prose.

The study proposes methods that foster initiative-driven reading, thereby stimulating students' aesthetic sensitivity, critical and creative thinking, and personal reflection. Such approaches not only facilitate the development of literary competence but also position Ukrainian literature as a medium for intellectual and spiritual growth. Through interactive

¹ студентка факультету філології, спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова та література), м. Івано-Франківськ

² доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української літератури, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
76015, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57
<https://orcid.org/0000-0001-6661-2956>

forms of text exploration, students become co-participants in the educational process, which enhances their interest in literature and contributes to their overall cultural and personal development.

Working with the texts of Carmen-Alfonsa-Fernanda-Estrella-Natalena encourages deeper awareness of historical and philosophical subtexts and expands the potential for meaningful literary discussions. The proposed model thus holds theoretical and applied value and can serve as a practical resource for educators and scholars interested in advancing literature education in the context of extracurricular and classroom activities.

Keywords: lesson, educational potential, Ukrainian literature, method, group work, interactive approaches, creative tasks, modern technologies.

Вступ

Творча спадщина української письменниці Наталени Королевої є унікальним явищем у літературі, оскільки поєднує міфологічний та історичний виміри одночасно з християнськими мотивами й автентичним світоглядом. Водночас її твори не є суто релігійними, а розкривають проблеми людської природи, наприклад, протистояння добра і зла, віри і сумніву, спротиву і покірності. Схожа проблематика в літературі є актуальною для сучасного читача. Творчість Наталени Королевої є цінним матеріалом для розвитку у здобувачів освіти критичного мислення, моральних цінностей та пошуку особистості й моральних принципів. У такому контексті творча спадщина майстрині слова стане безцінним матеріалом для виховання почуття відповідальності та честі у молодого покоління.

Наукова новизна роботи полягає в сучасній інтерпретації вивчення творчості Наталени Королевої та застосуванні інтерактивних засобів і прийомів під час гурткової роботи в середніх закладах освіти.

Об'єктом дослідження є особливості вивчення прозових творів Наталени Королевої в процесі гурткової діяльності.

Предмет дослідження – оригінальність використання різнотипних форм і методів роботи з учнями на гурткових заняттях під час вивчення літературної спадщини Наталени Королевої.

Результати

“І ніколи нікому з них не прийшло на думку
запитати: хто я, чому я серед них...”

Наталена Королева

Кінець XIX – середина XX століть в українській літературі характеризується багатогранністю художніх напрямів, багатством жанрів та використанням оригінальних стилів майстрів слова. Літератори, творчість яких процвітала у цей період, розуміли потребу змін поглядів та відступу від традиційних форм у своїх авторських надбаннях. Беззаперечно, творча спадщина Наталени Королевої зробила цінний внесок в українське письменство. Її мистецькі твори вражають читачів із перших прочитаних рядків книги. Кармен-Альфонса-Фернанда-Естрелья-Наталена є оригінальною особистістю в українській літературі, адже її родинне походження, виховання та вплив культурних традицій сформували індивідуальний стиль письма, який поєднує синтез європейської освіченості із глибоким відчуттям української народної традиції.

Сучасне освітнє середовище характеризується стрімким розвитком інноваційних технологій, регулярними змінами в навчанні, поєднанням традиційних форм і методів викладання з новочасними. Такі підходи набувають особливого значення й актуальності, заохочують розвиток здобувачів освіти та активізують навчальний процес. Використання педагогом нововведень відкриває нові перспективи в навчальному процесі і робить його захопливою мандрівкою неповторним всесвітом української літератури.

На жаль, чинна програма з української літератури не вводить вивчення письменницького доробку Наталени Королевої, однак постать майстрині слова, як і її творчість, заслуговують на те, щоб підростаючі покоління були обізнані з цим матеріалом. Адже її літературна спадщина, цілком імовірно, може стимулювати формування школярів як пасіонарних особистостей.

Перш ніж розпочати знайомство здобувачів освіти з творчими напрацюваннями письменниці, потрібно розглянути та проаналізувати її біографічні відомості. Такий підхід відіграє ґрунтовну роль у створенні цілісного уявлення про творчість Наталени Королевої, її світоглядні засади та культурний контекст у якому вона працювала. Запропонована стратегія сприяє детальнішому пізнанню текстів авторки, допомагає здобувачам освіти осмислити вплив особистого життя, навколишнього середовища та історичних подій на формування творчості майстрині слова. Український літературознавець Вадим Василенко влучно зазначає, що Наталена Королева впродовж свого життя вигадувала міф про себе, часто переписуючи свою біографію: «Наталена Королева створила своєрідне «замкнене коло», з якого досі не можуть вибратися критики й літературознавці» [1, с. 23].

Інтерактивні форми навчання на заняттях з гурткової роботи є могутніми інструментами, які дозволяють школярам формувати критичне мислення, розвивати творчі здібності й активно приєднуватися до освітнього процесу. Креативні вправи спрямовані не тільки на опрацювання інформації, але й на розвиток особистої зацікавленості учнів у вивченні української літератури. Опрацювання біографії Наталени Королевої через методи взаємодії з учнями, такі як: дискусія, рольові ігри, літературні діалоги й квести, складання хронології, мозковий штурм та інтерв'ю з письменницею – стимулюють здобувачів освіти до самостійного дослідження, що є важливою складовою новітньої методики викладання української літератури.

Одним із результативних й ефективних підходів для зацікавлення учнів є створення дослідницького проекту, у якому школярі співпрацюватимуть у групах та досліджуватимуть окремі аспекти життєвого шляху письменниці. Для прикладу, учні об'єднуються в чотири групи. Перша група досліджуватиме народження та дитинство Наталени Королевої. Друга група характеризуватиме юні роки й формування письменниці, як зрілої особистості. Третя група проаналізує діяльність майстрині слова на теренах України, зокрема її зв'язок з культурними й літературними осередками та внесок у розвиток національної творчої спадщини. Четверта група буде ділитися думками про вплив європейських традицій на формування письменницького стилю та останні роки життя Наталени Королевої. Такий підхід до вивчення біографії розвиватиме у школярів навички роботи з науковими джерелами та стимулюватиме їх до аналізу й систематизації опрацьованої інформації.

Варто також згадати про розробку інтерактивної карти світу. Створення такого типу завдання, дозволяє школярам наочно побачити та відобразити географію життєвого шляху Наталени Королевої. Для прикладу, учні виділятимуть на карті місця, які пов'язані з важливими подіями у житті письменниці. Для додаткового обговорення кожна позначка може містити коротку анотацію чи мультимедійну підказку (світлина, малюнок, уривок з творів). Такий цікавий метод зробить вивчення української

літератури на заняттях гурткової роботи багатогранним і допоможе розвинути візуальне сприйняття учнів.

Дослідниця Катерина Усачова акцентує увагу на науковій зацікавленості до вивчення життєпису письменниці та прихильна до думки, що життєва історія Наталени Королевої оповита старовинними легендами, які вона збирала, а на схилі літ сама ж їх і створювала [6, с. 49]. Безпосередньо, реалізація наведених інтерактивних методів на заняттях гурткової роботи забезпечує комплексний підхід до вивчення життєпису Наталени Королевої, розвиваючи навички критичного мислення школярів, командної роботи й творчі здібності.

Методика вивчення й осмислення прозових творів Наталени Королевої є важливим елементом освітнього процесу, оскільки вони відкривають великі можливості для розвитку мислення, емоційного інтелекту і формування культурного світогляду учнів.

Ґрунтовним принципом вивчення прозової спадщини є детальний аналіз художнього тексту, який охоплює роботу з композицією, образною системою, тематичною структурою, художніми засобами та стильовими особливостями автора. Зазвичай, для досягнення цієї мети педагоги застосовують традиційні методи, зокрема бесіда, рольові ігри, коментоване читання, характеристика тексту за допомогою питань тощо.

Модерна методика передбачає впровадження інтерактивних форм роботи, які роблять процес осмислення тексту динамічним та цікавим. Одним із важливих аспектів методики є формування асоціативного мислення і творчого підходу у здобувачів освіти до вивчення прозових творів.

Використання вчителем методів проектної роботи дає змогу учням створювати творчі напрацювання на основі прочитаного: ілюстрації, презентації, світлини, малюнки, есе, відео або навіть театральні постановки. Такі форми діяльності дозволяють по-новому відчувати естетичну і культурну цінність твору.

Одним із важливих завдань методики є розвиток вміння школярів співвідносити теми, висловлені у творах, із реаліями сучасного світу. Порівняння літературних ситуацій із подіями реального життя або з особистим досвідом учня, допомагає зробити текст ближчим і зрозумілішим.

Особливу увагу в методології вивчення прозових творів приділяють формуванню вмінь роботи з текстом. Здобувачі освіти розвивають навички пошуку ключових моментів, виокремлення основних ідей, коментування важливих деталей та висловлення власних міркувань про прочитане. Окремий акцент варто зробити на розвитку аналітичного підходу, що сприяє формуванню критичного мислення. Для прикладу, школярі характеризують поведінку персонажів, моральні та життєві труднощі, що постають перед ними, і здійснюють узагальнений висновок про їхні вчинки, мотиви, розвиток сюжетних ліній та наслідки. Дослідниця Ірина Голубовська доречно підкреслює, що Наталена Королева вдало підбирає влучні цитати та вирази для персонажів своїх творів, які в свою чергу поглиблюють уявлення читача про їхній внутрішній світ [2, с. 232].

Особливості прози Наталени Королевої, які поєднують символізм, багатозаровість художніх образів та філософські роздуми про вічні цінності, потребують використання методів, що сприяють активному залученню школярів до розуміння тексту, осмислення та творчої роботи з ним. Важливо зазначити, що використання сучасних методів роботи для вивчення прозової спадщини майстрині слова допомагає не лише розкрити художню цінність, а й сприяє формуванню в учнів логічного мислення. Аналітичне дослідження тексту, як-от виділення ключових елементів сюжету, зумовленість вчинків героїв або характеристика художніх засобів,

дає можливість здобувачам освіти розвивати власну здатність до розуміння складних літературних явищ.

Детальне читання з елементами коментування є одним із найважливіших прийомів, який сприяє глибшому розумінню художніх особливостей прози Наталени Королевої. Такий метод дозволяє не просто прочитати текст, а заглибитися у його смислову та стилістичну структуру. Під час процесу такого прочитання, основна увага зосереджується на різноманітних аспектах мови та стилю майстрині слова, що відкриває багатшаровість її творчості для школярів. На думку дослідниці Оксани Самойленко питання про викладання релігійних основ у закладах освіти залишається відкритим та переважно залежать від світоглядних уподобань керівників закладів [5, с. 76].

Наскрізними в текстах Наталени Королевої є символи вічного життя, часопростору, духовності, єгипетських міфів, античності тощо. Педагог може звертати увагу на те, як авторка надає уособленням багатоаспектного значення, спонукаючи читачів до пошуку різних інтерпретацій. У процесі детального коментування школярі зможуть бачити зв'язок між текстом і загальнолюдськими цінностями, а також між індивідуальними деталями і цілісною концепцією літературного напрацювання.

На заняттях гурткової роботи важливим є також аналіз ключових епізодів твору, який є одним із найефективніших прийомів, що дозволяє учням повністю зануритися у зміст та внутрішню структуру тексту, водночас допомагаючи зрозуміти ідейний задум письменниці. Особливе значення цей прийом має під час аналізу складних творів, таких як «Сон тіні» та «1313» Наталени Королевої.

Метод інтерпретації є одним із найважливіших аспектів вивчення літератури, оскільки він дозволяє школярам глибоко зануритися в художній світ твору та самостійно переосмислити його тему та ідеї. Вчитель, використовуючи цей метод, створює сприятливі умови для засвоєння учнями інформації про текст, розуміння, співпереживання з героями, занурення в атмосферу книги та пошук прихованих істин. Поєднання методу інтерпретації, наприклад, із творчими вправами, такими як написання твору чи есе, дає можливість учням розкрити свій творчий потенціал, випробувати себе у ролі дослідників та художників.

Одним із найефективніших підходів є організація літературних диспутів. Такий формат роботи дозволяє школярам активно долучатися до обговорення важливих морально-етичних питань, проблематика яких порушується в літературних творах. Під час диспуту, здобувачі освіти мають можливість охарактеризувати вчинки героїв, аргументувати свою позицію і шукати відповіді на порушені питання.

Методика вивчення творчості Наталени Королевої ґрунтується на гармонійному поєднанні традиційних підходів із сучасними інтерактивними методами, що дозволяє забезпечити глибоке розуміння її літературної спадщини. Таким чином, інтерактивні форми роботи, такі як діалогічне читання, літературна інтерпретація, рольові ігри є цінними інструментами для формування особистісно значущого досвіду учнів, які активно взаємодіють з ним.

Висновки

Отже, методика вивчення біографії та прозових творів Наталени Королевої ґрунтується на гармонійному синтезі традиційних підходів із сучасними інтерактивними методами, що забезпечує глибоке розуміння її творчого доробку. Такий підхід спрямований на здатності здобувачів освіти аналізувати багатогранність і тематичну насиченість творчої спадщини письменниці, усвідомити її актуальність у контексті сучасності. Завдяки використанню інтерактивних форм і методів роботи з

текстом, стає можливим активне залучення учнів до процесу пізнання праць Наталени Королевої.

Робота з прозовими творами Кармен-Альфонси-Фернанди-Естрельї-Наталени сприяє не тільки засвоєнню знань у здобувачів освіти, а й поліпшує вміння критичного й творчого мислення, активізує до філософських роздумів літературної праці. Завдяки розвитку таких умінь формується естетичний смак, підвищується зацікавлення до вивчення української літератури на заняттях гурткової роботи, а також посилюється збагачення духовного світу учнів. Література стає для школярів джерелом духовного та інтелектуального розвитку і є ключовим етапом у створенні цілісної особистості.

Список використаної літератури

1. Василенко В. «Інакший світ»: проза Наталени Королевої. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки. 2023. Вип. 3(101). С. 23-37.
2. Голубовська І. Наталена Королева й розвиток української афористики. Вісник Житомирського державного університету. Філологічні науки. 2014. Вип. 3(75). С. 232-235.
3. Мафтин Н. В. У пошуках "GRAND" стилю: західноукраїнська та еміграційна проза міжвоєнного двадцятиліття. Івано-Франківськ: ЛІК, 2011. 336 с.
4. Освітній портал «На урок». Інтерактивні методи роботи на уроках української літератури: практичні поради. URL: <https://naurok.com.ua>(дата звернення: 01.06.2025).
5. Освітній ресурс «Всеосвіта». Ігрові методи роботи з біографіями письменників. URL: <https://vseosvita.ua> (дата звернення: 01.06.2025).
6. Самойленко О. Релігійна освіта і виховання в системі світської освіти: проблема взаємодії. Українська полоністика. Історико-філософські дослідження. Вип. 6. 2009. С. 71-77.
7. Усачова К. Світ легенд Наталени Королевої. Дивослово. 2012. № 6(663). С. 42-50.